

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 — Poštni predal (Casella postale) Videm 186.
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MAT'AJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto XI. — Štev. 6 (193)

UDINE, 1. - 15. APRILA 1959

Izhaja vsakih 15 dni

Velika politična šola

Proces v Florenci o Furlanski Sloveniji je trajal še ves mesec marec. Priče so svoje povedale in so prišli nato na vrsto razni advokati iz raznih mest: Videm, Cedada, Trsta, Florence in drugih mest. Pred njimi je Pubblico Ministero dr. Meucci razbil ves fantastični grad lažnih obtožb, ki jih je v Vidmu rodila nacionalistična passione in majhna vendetta bivših fašističnih caporionov.

Advokati so povedali tisto, kar sicer v videmski provinci in drugod po Italiji uskal do več cesar pa nočeo pisati listi, ki se tiskajo v beneških provincah in cesar ne povede domaći politiki. Na procesu niso uporabljali nobenih nacionalističnih fraz, s katerimi hočejo sedaj pri nas priskriti politično realnost Furlanske Slovenije. Na procesu so samo analizirali politično situacijo, kakršna je nastala po zlomu fašizma 8. septembra 1943. Predstavniki fašizma v naših krajinah so ostali sami — izolirani, ljudstvo pa je pokazalo, da noče več politike vdi oppressione e snazionalizzazione fašističnega režima, kot je to dobro povedal manifest »Comitato di Liberazione Alta Italia — CLNAI«. »Diversa per le sue caratteristiche etniche diverse da quella italiana« je naše ljudstvo, kot je bistro opazil Pubblico Ministero dr. Meucci, začelo boj vprav motivi di sangue, di lingua e di tradizione proti nacizmu in fašizmu. Ljudje so se borili ne samo zato, da se fašizem več ne povrne, ampak tudi zato, da bi sami odločevali o svoji nadaljnji usodi, da bi imeli v resnici vdiritto di autodecisione, kot je določala Atlantska karta zavezničkov.

Fašizem je Italijo zapravil in razbil na kose: na eni strani smo imeli med vojsko hlapčevsko republiko di Salò, na drugi strani pa nemško provinco »Adriatisches Küstenland« z vsemi gestapoji in gaulajterji.

S Slovenci iz kobariških vasi, iz raznih krajev Goriške, zlasti pa iz Brda so se naši ljudje borili za nekaj novega, ne za staro. Iz razvalin fašističnega poloma so v bojih zato trpeli, da bi sami o sebi odločali.

V prvi svetovni vojski so se naši ljudje borili za Italijo in ni bilo med njimi deserterja. Kaj so dobili za plačilo od italijanske države? V prvih povojuh letih še večje zapostavljanje njih narodnih pravic in nato 22 let fašistične teme in zatiranja.

Ko je fašizem končno propadel, so skupaj s Furlani in Italijani, z orozjem iškali boljšo rešitev. Po osmih letih fašističnih vojnih avantur — od 1935-1943 — so v dveh letih partizanskih bojev in trpljenja po nemških lagerjih prostovoljno trpeli za svoj račun, da ne bi bilo več fašistične države, da bi prišlo na njeno mestno nekaj drugega.

In kaj so dobili anti-fašistični borce za nagrado: Fašizem se sicer ni več vrnil, dobili pa niso ne narodnih, ne socialnih in ne drugih pravic, ki jih določa italijanska »Costituzione«. Dobili so nekaj političnih svoboščin, pač pa nobenih narodnih pravic. Dobili so eno samo veliko vpravicos, ki res nekaj zadeže: Iskati zaslužni in delo v tujih državah.

Veliki florentinski proces je velika šola za naše ljudi. Če sedaj vse dobro premislimo, ko je proces že takoreč za nami, moramo priznati, da je bilo konec konca prav, da je bil proces in sicer tak, kot ga spodobi, brez konca in kraja, kot ga imamo mi stari pravdarji radi.

Za naše ljudi je velika politična šola, ko berejo, kako je bilo na procesu.

Najboljše šolani ljudje na najvišjih političnih policijah iz vseh krajev Italije so nastopili na procesu za nas kot priče in kot advokati. Po tolikih letih molka po zadnji vojski je le prišla na dan resnica o Furlanski Sloveniji, o njeni zgodovini pred fašizmom, med fašizmom in po fašizmu ter celo najnovješčim iz zadnjih let.

Naši ljudje sedaj vedo po tej veliki politični izkušnji, kaj bi bilo treba napraviti, da bi se pri nas spremeno življenje in da bi nastale takšne prilike, da bi se

dalo pri nas živeti. Za to so se prostovoljno borili.

Veliki florentinski proces pa bi moral biti velika politična šola ne samo za nas, ampak tudi za naše politične in administrativne poglavjarje, posebno za tiste, ki so ta proces v svoji nacionalistični strasti naredili, da bi laže komandirali v demokratični državi s fašističnimi metodami nad Furlansko Slovenijo.

Florentinski proces je poglavjarjem pokazal, da je prišlo po 8. septembringu 1943 pri nas prav zato do bojev, ker so duhovni očetje procesa vladali že pod fašizmom s silo, s strahovanjem, z ekonomskim izrabljanjem.

S krivico in s silo se ne da ničesar trajnega doseči. Sila rodi le protisilo, ki pada na nasilne. Ena izmed starih metod je bil pritiskev s procesom, in tudi ta se je

obrnil proti bivšim in sedanjam poglavjarjem Furlanske Slovenije.

Naj si zapomnijo vsi tisti, ki gojijo skrivaj v sebi iluzije, da bodo z nedemokratičnimi nasilnimi metodami, s prikritim pritiskom aparata vladali nad Furlansko Slovenijo, da so vse te njihove mahnitice PREKASNE.

NOBENA SILA NE BO VEC ZAUSTRILA NARODNEGA IN SOCIALNEGA RAZVOJA FURLANSKE SLOVENIJE!

Cim hujši bo pritisik, tem hujši bo odpor našega ljudstva.

Proces v starodavnem mestu Florenci, kjer je zgorel na grmadi veliki ribelle Giordano Bruno, je pokazal, kako so v letih 1943-1945 reagirali na fašistični pritisik slovenski ljudje po naših dolinah.

Ce se kmalu situacija ne spremeni bodo naši ljudje odgovorili, kadar bo ura in čas, še desetkrat bolj. Se je čas, da se sedanji sistem skritih pritiskov in strahovanj umakne. Umakne v interesu Italije, v interesu demokracije, v interesu ljudstva.

Alcuni passi dalle aringhe del P.M. e degli avvocati al processo di Firenze

CORDIALITÀ TRA ITALIANI E SLAVI NEL FRIULI

«Nel Friuli infatti italiani e slavi convivevano da secoli in perfetta cordialità. L'intelaiatura politica e sociale di quella provincia era data da questa convivenza.»

(Discorso dell'avvocato Giovanni Battocletti di Cividale all'udienza del 20. III. 1959 dinanzi alla Corte d'Assise di Firenze nel processo a carico di 50 partigiani della «Beneška četa». Il Gazzettino n. 9, 21. III. 1959).

CARATTERISTICHE ETNICHE DIVERSE

Il dott. Meucci aveva affermato che il reatto di »tradimento« contestato ai principali imputati si differenzia per la particolare figura degli imputati ai quali ha riconosciuto caratteristiche etniche diverse da quelle italiane. Essi avevano pertanto agito per motivi di sangue, di lingua e di tradizione, che li aveva spinti a combattere nelle file jugoslave.

(Requisitoria del P. M. dr. Giampaolo Meucci all'udienza del 16. III. 1959. Il Corriere di Trieste, n. 4215, 17. III. 1959).

ANTICAMENTE SLOVENI

«Che cosa potessero fare i cittadini italiani e per giunta anticamente sloveni di quelle valli per combattere contro il tedesco, se non entrare nelle formazioni partigiane.»

(Requisitoria del P. M. dott. Giampaolo Meucci all'udienza del 16. III. 1959. L'Unità, n. 66, III. 1959).

POLITICA DI OPPRESSIONE E SNAZIONALIZZAZIONE

«Il Governo fascista, inasprendo oltre ogni limite il diritto di autodecisione dei popoli, aveva progressivamente aggravato l'errata impostazione già data ai vari problemi risultanti dalla annessione delle nuove province, svolgendo nei confronti delle popolazioni slave una politica di oppressione e di snazionalizzazione, che costituivano ingiuria al buon nome d'Italia, e che la storia avrebbe giudicato delittuoso, a danno del diritto di vita civile delle popolazioni praticamente indifese.»

(Dal manifesto CLNAI — Comitato di liberazione nazionale Alta Italia. Il Gazzettino, n. 65, 16. III. 1959.)

Povojni „partizani“

Vsi odvetniki po vrsti so v svojih govorih ob koncu procesa o Furlanski Sloveniji v Florenci zaznamovali vse priče, ki so bile proti slovenskim partizanom, s pravilno karakterizacijo: kolaboracionizma in filofašizma. Zaznamovali so jih, da ne bi bilo nujne zamenjave s poštenimi ljudmi. Vsi tisti, ki so imeli kakršno kolikorist od fašističnega režima: od najmanjšega messa comunale pa do občinskega sekretarja in podestata, vsi, ki so imeli kakšen apalto, kakšno licenco, kakšne koriere, osterije, kakšno funkcijo v fašistični organizaciji, skoro vse ti so nastopili kot priče proti slov. partizanom.

Tako kot je bila v začetku sestavljenja obtožnica v Vidmu, preden jo je bil razobil in zavrgel Pubblico Ministero v Florenci dr. Meucci, je bila pravzaprav kontraofenziva bivših fašistov v Furlanski Sloveniji, ki se po zlomu fašizma niso upali zganiti.

Po končani vojski so ustanovili vserod po naših krajinah CLN (Comitato di Liberazione Nazionale), v katerih so imeli glavno besedo bivši fašisti.

Cloveško razumljivo je, da so se morali ljudje pod fašizmom vpisati v razne sindikate, dopolnavi in celo v PNF (Partito Nazionale Fascista), če so hoteli dobiti delo in živeti. V mladinski organizaciji so bili vpisani tudi vši šolski otroci in nato vsi odrasli naši puobi in čeče. Ene

ali druge vrste fašističnih legitimacij so imeli milijoni in milijoni ljudi in Italiji, naši kmetje so morali imeti neke legimitmacije kmečkih fašističnih sindikatov. Legitimacije ene izmed fašističnih organizacij so prav toliko pomembne kot navadna carta d'identità ali pa certifikato di cittadinanza. Vsakemu italijanskemu državljanu je fašistična partija vslila še eno ali drugo svojo legitimacijo.

Že po 25. juliju 1943, še bolj pa po 8. septembringu 1943 se je ves ta papirnat grad legitimacij zrušil in smo spet postali samo navadni svobodni italijanski državljanji, brez nepotrebnih legitimacij. Fašisti v srcu pa so ostali še zmeraj tisti, ki so prej od fašizma živeli in imeli od njega koristi.

Navadni ljudje, zlasti naši mladi puobi, so takoj pokazali, da niso zanje fašistične legitimacije nikdar ničesar pomembne, ker so šli takoj v partizanske bataljone, v boj proti preostalim trdovratnim fašistom. Skoraj ni bilo italijanskega, furlanskega ali pa slovenskega partizana, ki bi svoječasno pod fašizmom tudi ne imel ene ali druge obligatne fašistične legitimacije. Tako je bil n. pr. glavni obtožnik delal v rezistencih ozopovskih briženec Beneške čete dr. Mario Zdravljčič član fašističnega GUF-a (Gruppo Universitario Fascista), če je hotel sploh študirati.

(Nadaljevanje na 2. strani)

L'amore a pagamento

E' da molti mesi ormai che su quotidiani, su settimanali, di grade e di piccola tiratura, viene dibattuto alquanto frequentemente il problema delle conseguenze della legge Merlin.

Lettori, più o meno intellettualmente provveduti, di mentalità più o meno larga, più o meno culturalmente preparati, scrivono al direttore di una o di altra rivista o giornale per dibattere la questione se la chiusura delle case dalle persiane abbassate comporti necessariamente, oppure no, un aumento della diffusione delle malattie veneree; e il direttore risponde in una o in un'altra maniera a seconda che il suo giornale è orientato in un modo o in un altro.

Il nostro modesto parere è che, se il punto di vista igienico è importante e degno di essere preso in considerazione, tuttavia ci sono motivi di natura morale che non possono essere trascurati.

Con i socialisti, con i comunisti, con i democristiani siamo anche noi d'accordo nel sostenere che la legge Merlin non poteva non essere approvata, giacché lo stato non poteva continuare a legalizzare la prostituzione e, tanto meno, lo sfruttamento delle prostitute da parte di individui senza onore, senza morale, senza senso umano.

Potremmo illustrare e difendere il nostro punto di vista che s'accorda con quello di tutti coloro che hanno incoraggiato la senatrice Lina Merlin e l'hanno aiutata a vincere la sua coraggiosa battaglia contro la coalizione della destra conservatrice e dei lenoni miliardari.

Ma non è su ciò che vogliamo oggi trattenerci i nostri lettori, vogliamo invece mettere in risalto che la legge n. 75, nota appunto al nostro pubblico sotto il nome della senatrice che l'ha progettata, se ha ridato, da un certo punto di vista, dignità allo stato italiano, sottraendo ad esso l'inconcepibile diritto di legalizzare la prostituzione, non è però sufficiente a moralizzare, dal punto di vista sessuale, la vita e il costume italiani.

Quando, alla mezzanotte del 20 settembre dello scorso anno, dalle cinquecentosessantasette case di meretricio, sparse in tutta la penisola, uscirono cinquemila prostitute, queste rappresentavano la retroguardia della prostituzione in Italia, giacché le forme verso le quali si sta orientando, nel gusto degli italiani, l'amore a pagamento sono quelle delle «ragazze squillo» per i ricchi e delle passeggiatrici notturne per i poveri.

E le prime e le seconde esercitano alle volte il loro turpe mestiere in modo autonomo, altre volte invece hanno alle loro spalle organizzazioni capillari di struttamento; e siccome le sindipendenti sono probabilmente una minoranza, è evidente che le figure del lenone ricchissimo, dell'esoso procacciatore di clienti, del protettore vizioso e violento non sono affatto scomparse.

E nelle ore notturne i viali di periferia, soprattutto delle grandi città, sono percorsi ancora da decine di donne, più o meno giovani, che accorrono non appena vedono un passante fermarsi o un'automobile rallentare.

Lavorano così (se lavoro può essere detta la loro attività) di notte, esposte ai dileggi dei clienti, alle richieste di denaro dei loro protettori, ben spesso litigando tra di loro per la delimitazione delle loro «zone» di attesa; molte volte lo spuntare del sole le trova in questura o in ospedale, talvolta all'obitorio: non è male infatti ricordare l'alto numero di omicidi che si riscontra in questo mondo equivoco e degrado di compassione.

Noi non abbiamo la possibilità di realizzare un'inchiesta su vasta scala per determinare come queste povere ragazze siano scese a tale abisso di depravazione morale, ma siamo convinti che un'alta percentuale di esse provenga dai piccoli centri, dalla campagna, dai monti; si

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasni po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Izhaja vsakih 15 dni

Alpinski klobuki in naša mizerja

Jamranje in javkanje naših ljudi, ker ne morejo pridati svojih pridelkov jabolk, hrušk, kostanja, krompirja, dru in sena, jamranje in javkanje, ker dobivajo po delavnih kantjerjih od petsto do šeststo lir dnevno in ker morajo plačevati vedno bolj velike dajatve, to jamranje in javkanje imenujejo naši poglavariji vkmčka bolezna.

Proti tej skmečki bolezni so iznajdile zdravljivo zdravilo. Ko se ta pojavi med našimi ljudmi, mislimo jamranje, javkanje in nezadovoljstvo, jim poglavariji zdravniksi hitro organizirajo alpinske nadunate.

Te alpinske nadunate so bile do sedaj najbolj učinkovito zdravilo za naše kmete. Alpinski klobuk je bil do sedaj najboljši penicelin proti jamranju, javkanju in nezadovoljstvu.

Ko pripravljajo alpinske nadunate, pridelijo v naše vasi na stotine alpinskih klobukov in jih nadevajo na glavo tudi takšnim, ki jih niso nikoli nosili. Ob teh prilikah plačajo našim alpincem nekaj litrov vina in jih dajo na razpolago prevozna sredstva, avtobuse itd.

Kadar vidimo kako in zakaj so organizirane te alpinske nadunate, nam pride na misel zgodovina rimskega cesarjev, ki so pripeljali nezadovoljnim Rimljancem v anfiteatrah veličastne igre, da bi se nezadovoljnost teh Rimljancev potopila v veselih igrach, da bi pozabili na vsakodnevne težave in mizerje. Mislimo, da so organizirane te alpinske nadunate prav ta namen!

Mi se nočemo norčevati s patriotizmom naših ljudi, niti jim ne bomo govorili slabo o alpinskem klobuku, ki jim stoji tolli-

ko pri srcu, ker je simbol njihovega trpljenja, simbol toliko prelite krvi. Patriotizem je sveta stvar! Vsak narod ima dolžnost se boriti za svojo domovino in jo braniti, če je v nevarnosti!

Ni pa prav, da se nekdo politično in gomotno okorišča s patriotizmom drugih. Ni prav, da izrabljajo naši »mogotci« patriotizem furlanskih Slovencev za njihove namene! Patriotizem naših valpincev je »loženi kapital na banku in od interesa tega kapitala so ljudje, ki udobno živijo!«

Kaj nam pravzaprav koristijo alpinske nadunate?

Ali se morda razpravlja na njih, kaj je treba ukreniti za izboljšanje življenjskih pogojev našega ljudstva? Ali se morda razpravlja, kako bi lažje in bolj draga prodajali naši kmetje svoje pridelke in kaj bi morali napraviti, da bi plačevali manjše takse?

Ne, tega ne razpravljam!

Na teh nadunatah se govori o vojni, se podvigujo razni generali in se dušerno pripravlja ljudstvo na nove vojne, na nove pustolovščine.

Vojne pa so bile vedno in bodo tragedije ljudstev!

Mi želimo živeti v miru in se boriti samo proti tistim negativnim pojavom, ki nam ne dopuščajo živeti človeku podobnega v dostojnega življenja.

Mi imamo velike mizerje. Prepričani smo, da nas ne bo rešil iz teh mizerij ne patriotizem, kakršen je v navadi pri nas, ne alpinski klobuk. Za nas pa je najboljši patriot tisti, ki se bori proti mizerji, za dobrobit svojega ljudstva!

Idzor Predan

Povojni „partizani“

(Nadaljevanje s 1. strani)

dirlati na univerzi. Po padcu fašizma je pa dr. Zdravljč takoj našel pot v partizanske vrste.

Fašisti po srcu so pa ostali, čeravno brez legitimacij, skoro vsi funkcionarji državnega in fašističnega partizskega aparata v Furlanski Sloveniji. Eni izmed njih so se sukali okoli novih gospodarjev, nemških oficirjev, in prezidjev republike, drugi pa so čakali doma v upanju, da se bo fašizem v kakšni obliki spet vrnil. Ko je bilo zadnje mesece vojske jasno vsakemu, tudi najbolj preprostemu človeku, da bodo zaveznički in z njimi slovenski partizani zmagali, so iskali nekateri javni funkcionarji zvezne z opozicijo. Nekatere brigade Osoppo so se hrabro borile v Furlaniji, toda pri nas v Furlanski Sloveniji niso opozovci nikdar ničesar napravili. Po naših najbolj hribovskih skritih vaseh se je tu pa tam skrival kakšen opozovski oficir in čakal samo na to, kdaj bo konec vojske. Naši bivši vodilni fašisti pa se niso niti skrivali, sedeli so doma, opravljali svoje mestrje in so se pazili, da ne bi imeli nobenih kontaktov z opozovskimi komandami v Furlaniji. Čakali so na konec vojske ter kalkulirali, kako se bodo prilepili tistim, ki bodo imeli novo oblast.

Vse tisto, kar so bivši fašisti funkcionarji kot priče izpovedali na procesu • zvezak z opozicijo, o prehajjanju iz slovenskih partizanskih vrst v opozovske brigade, je čista povojna fantazija. Noben človek iz Furlanske Slovenije ni nikdar gad. Opozovci so se pojavili v Nadiških

Sedaj spadajo ti elementi tudi v Furlanski Sloveniji med našimi ljudmi kot odpadek na fašistično smetišče.

Zadnjo rivisto, zadnjo marco teh kolaboracionističnih elementov z nacisti, z republichini, z vsakim, ki da več, smo videli na procesu v Florenci v pozici akuzatorjev.

P. M. dr. Meucci, vrhovni komandant italijanske Rezistence v Severni Italiji in na koncu še odvetniki obrambe so projekirali dovolj jasno na historično platno pred vso javnost Italije te žalostne figure iz žalostne preteklosti.

Sedaj spadajo ti elementi tudi v Furlanski Sloveniji med našimi ljudmi kot odpadek na fašistično smetišče.

L'amore a pagamento

(Continuazione dalla 1. pag.)

gnare tutte le persone di buona volontà. Noi, ad esempio, sentiamo il dovere di richiamare le giovani della nostra terra ad un maggiore, più intenso attaccamento ai loro paesi. La terra dei padri sarà forse povera; il lavoro sarà faticoso; non ci potranno essere speranze di sistemazione brillante, ma non ci sarà nemmeno il pericolo del tradimento.

Partano per la città in cerca di lavoro solo quelle ragazze che ne hanno assoluto bisogno; e i genitori permettano la loro partenza quando soltanto sono sicuri della loro solidità morale, della loro avvedutezza, dell'onestà delle famiglie che le ospiteranno. I nostri paesi vanno sposandosi! questo è un male: vien meno ad un dovere verso gli avi chi, senza necessità, abbandona la sua terra; vengono meno al loro compito quei politici che non si preoccupano di mettere le nostre genti nella condizione di poter vivere a casa loro.

SV. PETER SLOVENOV

Mali obmejni promet

Mali obmejni promet mjeseca marca je bil takšen:

Skuoz blok »Stupci je bluo 9.663 prehodu (1.701 iz italijanskega kraja in 7.962 iz jugoslovanskega); skuož Učjo u komunu Rezija je bluo 494 prehodu (98 iz italijanskega kraja in 396 iz jugoslovanskega); skuož Most na Nadiži (Ponte Vittorio) 1.588 prehodu (95 iz italijanskega kraja in 1.493 iz jugoslovanskega); skuož Polavo pri Ceplatičih (Sovodnje) je bluo 766 prehodu (76 iz italijanskega kraja in 690 iz jugoslovanskega); skuož Solarje pri Dreki je bluo 1.256 prehodu (452 iz italijanskega kraja in 804 iz jugoslovanskega); skuož Klinac in Idrijski dolini je bluo 352 prehodu (96 iz italijanskega kraja in 256 iz jugoslovanskega); skuož Mišček u Idrijski dolini 1.048 (503 iz italijanskega kraja in 545 iz jugoslovanskega); skuož sezonski blok u Robidičih pa je bluo 1.322 prehodu (54 iz italijanskega kraja in 1.268 iz jugoslovanskega).

Z dnem 11. aprila bojo odprli tud u Skalah pri Grmeku, ki bo služu dvolastnikom za hodi objelavat pujoce na ta an drugi kraj kumpina. Vsega skupaj je bluo mjeseca marca 16.489 prehodu (3.075 iz italijanskega kraja in 13.414 iz jugoslovanskega kraja).

PREMJANI KUMETJE NA IX. KONKORSU ZA MILIJORACIJE HLJEVU

Na devetem konkorsu za milijoracije hljevu in gnojnih jam je tud ljetos Inšpektorat za kumetstvo skupno s provincialno administracijo in »Cassa di Risparmio« premju več kumetu, ki so napravili milijoracijska djela oku hljeva ali gnojnih jam. Med premjanimi kumeti iz naša daže so teli:

IZ SOVODENJ: Mario Zuanella in Jozef Podgorječak.

IZ TIPANE: Evgen Zussino, Uštin Budulič in Fiorindo Giacomini.

IZ FOJDE: Virgilij Matjelič in Amorina Kont.

IZ PODBONESCA: Camillo Birtič, Ignacij Sturan in Aleksander Specogna.

IZ SV. LENARTA: Alojz Vogrič.

IZ ŠPETRA: Giorgio Manzini.

IZ SREDENJ: Emo Cernetič in Angelina Stulin.

IZ AHTNA: Evgen Petricchitto.

IZ NEM: Grazia Pividori in Pio Comelli.

IZ BRDA: Jakob Molaro.

REZIJA

DOBRA INICIATIVA

Že večkrat smo pisali, da so emigrantti iz Rezije, ki živijo v Avstriji, zelo dobroščeni ljudje. Vsako leto zberejo raznadarila in jih ob prilikli praznikov pošljijo otrokom v Rezijo. Tudi letos je za velikonočne praznike g. Anton Zumič, ki živi že več let v Avstriji, zbral med svojimi sorokaki darila in jih poslal v domačo vas. S to iniciativo so Rezjan pokazali, da so še vedno navezani na rodno zemljo in da ljubijo svoje ljudi.

ZASTRUPLJENJE Z MLEKOM

Pretekli teden so morali peljati v huminsko bolnico vso družino Di Lenardo Natalina iz Osojan, ker so se zastrupili z mlekom. Zena Di Lenardija je zvečer zavrala mleko v aluminijasti posodi in ta je ponoči oksidirala in povzročila zastupljenje cele družine. Po prvi pomoči v bolnici so se vsi vrnili domov.

TAJPANA

ZA NAŠE ŠKOLE

Zvjedali smo, ke no če u našem komunu narditi u kratkem kar tri nove škole. U Tipani ne škola že nareta, to koventa jo koj kompletati an vero itako še azilo. Za to djealo narditi te bo danih 6 milijonu lir. Djelo ne uzela u apalt impreza Di Giusto taz Njem. Za školo u Platičih to je nakazanih 9 milijonu lir, djelo pa to če beti uzeto od impreze Rossi iz Vidma. U Viskorši, kjer no če narditi poleg škole še hišo za maještra, no če tud u kratkem začeti djelati. Nova škola na če koštati 9 milijone lir.

FONOTELEGRAF U PROSNIDU

Ministrstvo za Pošto je dalo vjedati, ke no če u kratkem mjeti u Prosnidu fonotelegraf, ki bo sprejemu an oddaju tele-

tu kompetenca štata in taku se z dje li zaučuje.

Tisto dje je sevjeta nujno potrebno, ker će pride dolgotrajno daževje bo vo da prestopila bregove in poplavila puo ja in uderla u hiše. Trošajmo se, de se bojo kompetenti organi ganili u pravem času, ker po tuči bo prepozno zvoniti.

NEME

DEMOGRAFSKO GIBANJE

Mjesca februarja te bo u našem komunu takole demografsko gibanje:

RODILI SO SE: Edoardo Di Lenardo, Maria Dolores Comelli, Pierina Micco, Luigi Scuntaro an Edith Comelli.

UMARILI SO: 71 ljetni Enrico Passoni, 78 ljetna Anna Chiarandoni an 70 ljetna Linda Comelli.

POROCILI SO: Attilio Vigant z Giuseppe Sommaro an Rinaldo Nimis z Esterino Rodaro.

TAVORJANA

VANDALI U MAZEROLAH

Pretekl tijedan so nješki vandalisti uderili ponoči u štalo Maria Baloh in s sekiro skoraj ubil kravo in telé. To rječ je Baloh naznanu karabinerjem, de bojo ušafal krievca, ki je nardil tarkaj škode.

DJELUNI CENTER ZA NOVO CESTO

Pred dnevi so odprli par nas djeluni center, de bojo postrojil cjesto, ki vodi iz Tavorjane u Skrilo. Par tjem djelu je okupan 15 djelucu, celotni stroški pa bojo znašali 11.700.000 lir. Djela vodi geom. Franco Novelli.

DEMOGRAFSKO GIBANJE

Mjesca ženarja an februarja so se u našem komunu rodili 4 otroci, umarilo je 8 judi, porok pa je bluo 6.

ZLATA POROKA

Pretekl tijedan so imjel u hiši našega vice-šindaka veliko slavje. Benjamin Cudic in njegova ženka Judita sta praznovala zlato proroko. Po poroki sta zlatoporočenca odšla na poročno potovanje (viaggio di nozze) u Rim. Naj sprejmata tud naše čestitke.

PODBONESEC

Nova mlekarna v Roncu

V Roncu so imjel 5. aprila velik praznik - inaugural so novo zadružno (cooperativa) mlekarno. Dan je bio ljet, u vas je paršlo več raprežentantu političnih, ekonomskih in provincialnih oblasti in tud dosti ljudi iz doline.

Ronec leži precej visok u brjezu in ga sestavlja 14 zaselku. Živinoreja je zaston dobro razvita in zavoj tega so ljudje že dougo časa čutil potrebo po bujši mlekarni. Imajo sicer dve starci mlekarni, a ne odgovarjajo več današnjem časom. Ljudje so dougo študiral kakuobi mogli izbuožiti ekonomsko stanje, ki je sevjele kot pousod u gorskih krajev. Paršli so do dobrega zaključka: zgraditi novo moderno mlekarno, ki bo dela dobre mlječne izdelke in ti jim bojo parnašali večje dobičke, ker bojo imjel na targu višji kup. Ustanovil so koperativo an zaprosil za pomuco od štata, ki jim je paršu pruot par gradnji mlekarni s 4.700.000 lirami. Use skupaj, če računamo mo tud djelo, ki so ga dali sočji gratis, je košalo 12 milijonu lir. Mlekarna je zlato moderna nareta, ima švicarske naprave in bo mogla djelati usak dan 20 kuin-talu mljeka. Momentalno sevjele ne bo sprejemala tarkaj mljeka, ker nosijo nekatjeri še u staro mlekarno, a s časom se bojo sigurno ložli usi dakorda za imjeti 'dno samo mlekarno.'

Sada bi korlo u Roncu še malo več selekcionične živine. Lahko bi redil tud več glav živine, saj sena je po usej okuolici dosti in dobrega. Naj bi ljudje sprevidli, de se jim buj splaća rediti doma živino, kot hoditi u belgijske miniere, kjer si vederbajo zdravje in še pru posebno sada, ko je tud tam nimar manj djela.

Kakor znano, je u Roncu zloto dobro razvito sadjarstvo, posebno gojenje breskev. Usako ljetu pardeljajo okuoli 5 taužent kuintal breskev, ki jih prodajajo po usej Italiji in so priznane kot najbuožje.

Ce bi buj racionalno redili ž

Čebele povečajo pridelek deteljnega semena

Število čmrljev močno pada. Zaradi tega pada tudi pridelek deteljnega semena. Da bi izpad pridelek deteljnega semena preprečili, so v Nemčiji pričeli v cvetoča detelišča postavljati panje čebel. S tem so na dotočnih njivah močno povečali pridelek deteljnega semena.

Na hektar površine so postavili na raznih mestih 6 panje čebel in večje število posod s sladkorno raztopino 1:1, v katere so vrgli cvetovne detelje. Čez čas dobi raztopina, ki jo čebele rade pijejo, vonj cvetoče detelje. Vsled tega se čebele vsujejo na cvetočo deteljo, kjer sicer ne dobijo nektarja, pač pa opršijo cvet detelje.

Ponekod so poleg take vabe čebel na črno deteljo vsejali med njo v vrstah švedsko deteljo in fazelijo, ki jo imajo čebele zelo rade.

Uspeh teh vab je bil za pridelovalce deteljnega semena prodoren. Pridelek semena se je povečal za 12 do 30%, s pomočjo fazelje pa tudi za 60%.

Zakaj se živalim oči svetijo v temi

Pravzaprav se oči živalim ne »svetijo«, torej ne izzarevajo svetlobe. In vendar, če ponoči hodimo po gozdu in posvetimo z žepno svetilko, povsod zažare lučke gozdni živali, od pojkov pa do sesalcev. Zelene lučke nam izdajo n. pr. skrito liscico. Če pa posvetimo v človeško oko, se le lahko zaleskeče. Zakaj? Oči živali se svetijo na isti način kot mačja očesa na kolesih in druga svetleča prometna znamenja: za mrežico v očeh teh ponosnjakov je plast, ki učinkuje kot zrcalo. Lučin in zvezni sij se ojača in odbija na tem zrcalu.

ZA NAŠE gospodinje

Zdravila naj bodo na varnem

Za vsako malenkost ne kličemo zdravnika, vendar je prav, da imamo pa prvo pomoč razna zdravila doma. Najbolje nam služi v ta namen urejena omarica s policami, ki jo obesimo visoko na steno in tudi zaklenemo. Če pa je nimamo, dolčimo na zgornji polici v omari prostor, kjer bomo spravljali zdravila, obvezne in druge potrebščine za prvo pomoč. Tudi ta prostor mora biti zavarovan in zakljen, da otroci ne pridejo do zdravil. Ključek pa dobro spravimo.

V domači lekarni imejmo škatlico z aspirini, ki jih uporabljam za potenje ali proti influenci. Včasih preženemo z njimi tudi glavobol. Če imamo posebne tablete ali praške za glavobol ali proti drugim bolečinam, imejmo vse v posebnih vrečkah ali škatlicah z napisom, kaj je v njih. Če nas peče zgaga ali v želodcu, nam trenutno pomaga soda bicarbonata. Stekleničko Hofmanovi kapljice imejmo pri roki, če se nas bo kdaj lotila omedlevica. Za odvajanje uporabljam karlovaško sol. Za praske mora biti pri roki steklenička joda ali arnikove tincture. Za opekline lanolin ali vazelin. Cinkovo mazilo suši mozolčke in hrastice. V posebni škatlici imejmo čiste ovoje, spon-

ke, gazo, vato in platenne krpice, seveda oprane, prekuhanie in zlikane ter dobro zavite in zavarovane pred prahom ali drugo nečistočo. Lonček z ilhioiom imejme pripravljen, če se bo komu v družini delal tur ali za gnojne rane. Borove tablete potrebujemo za obkladke na otekline.

V posebnih škatlicah ali steklenih kozarčkih s pokrovom imejte spravljene tudi razne čaje, kamilice, lipov, prsnī čaj, žajbelj itd. Posebno tablete in praški naj bodo v škatlah in vrečkah z napisi, da jih ne boste pri uporabi zamenjali.

KORISTNI NASVETI

LEDVICE IZGUBE DUH, če jim izrežemo sečovode in jih namakamo nekaj časa v vodi ali v mleku. Priporočljivo je tudi, da že narezane ledvice prazimo nekaj časa v kozici brez masti, da tekočina, ki je v njih, delno izhlapi.

HRASTOV PARKET POZIVIMO, če ga podolgem drgnemo s cunjo, navlažejo v terpentinu.

SUH KVAS LAHKO PREIZKUSIMO, če je še dober, tako da vržemo košček v vrelo vodo. Če se bo vzdignil na površino, pomeni da je uporaben.

MATAJUR

Ob pričetku spomladanske paše

Z vprašanjem prehoda na pašo so se veliko bavili Nemci, Američani, Rusi in drugi narodi, kar kaže, da je zares važen čas v živinoreji. Najprej so mislili da je vzrok driski visok odstotek beljakovin, ki so v mladi travi bogato zastopane. To mišljenje so v zadnjem času ovrgli in dokazali, da driska nastopa zaradi izredno lahke prebavljivosti in vodenosti krme. Tudi mi smo vedno priporočali, naj bi ob paši krmili tudi seno, pleva, slamo in drugo vlakninasto krmo, toda s tem se driskavost nikoli popolnoma ne ustavi hujšanje pa se samo deloma omili. Paša se namreč hitreje prebavlja kot navedena krma, čeprav smo sklepali, da se prebava obojega pri pravilnem obroku izenači. Zaradi tega tudi krmila, ki vsebujejo malo beljakovin in jih priporočamo za krmiljenje v času paše, nimajo tistega učinka, ki ga od njih pričakujemo. Če se hočemo izogniti navedenim nevšečnostim, priporočajo, da počakajmo toliko časa, da trava nekoliko odraste in doseže kakih 20 cm višine. To ima nekatere pomanjkljivosti, ki jih po načinu gospodarjenja ne moremo odpraviti in zato je sprejemljivejši drugi nasvet, ki pa driskavosti popolnoma ne prepreči. Pre-

hod na pašo naj bi bil po tem nasvetu postopen. Živali je treba počasi navajati na pašo in jim krmiti tečno seno ali pleva, pomešano s pesnimi rezanci ali slamo z močnimi krmili, sestavljenimi načas za ta čas. To krmo je treba pokladati živini vedno pred pašo. Kdor je s tem pojzikusil, ve, da živila nerada žre, če čuti, da bo šla na pašo. To je znak, da je treba taklico bolj paziti na tečnost krme. Nikakor pa ni dopustno, da bi pustili krave samo ob paši. Kdor zna računati, bo kmalu ugotovil, da se mu to zares ne izplača.

Toliko glede hujšanja in driskavosti. Nič manj važno ni dodajanje rudnin v

času spomladanske paše, ker z njimi preprečimo preveliko izčrpavanje dobrih molznic. Rudnine morajo vsebovati sol, apno, fosfor in magnezij. Rudnika je za govedo torej neobhoden dodatek v času paše. Izkušeni živinoreci že itak vedo kako pohlepne so krave v tem času po tem dodatku, kar je najboljši znak, da jim rudnini primanjkuje. Res je, da trava z gnojenimi pašnikov in travnikov vsebuje več teh snovi, kot trava z negojenih površin, toda te kolici, ki jih krava s travo dobi, še zdaleč ne zadoščajo. Pri dajanju rudnin upoštevajmo še to, da krave, ki veliko molzejo, potrebujejo sorazmerno več kot ostala živila. Kdor bo upošteval vsa navodila, bo imel tudi kasnejne več mleka, velja pa si zapomniti te izkušnje že sedaj za drugo leto.

Dajmo živili pravo krmo

Ce ste jeseni prav preračunali, koliko krme boste to zimo rabili in ce ste število živine v hlevu prilagodili tem zalogam, potem morajo biti sedaj silosi in seniki še do polovice polni. Vsak bo imel dober občutek, če bo ugotovil, da bo stalež svoje živine še lahko zadostno krmil.

Vendar pa je treba pri vsem tem upoštevati še to, da je krma v teku zimskih mesecev izgubila precej hraničnih snovi. Te izgube niso malenkostne in povzročajo v večini hlevov nazadovanje proizvodnje mleka in mesa tudi tedaj, če je še dovolj krme na razpolago. Na podlagi tega dejstva spoznamo, da je uspeh gospodarjenja na kmetiji odvisen od mnogih činiteljev in da se pri kmečkem obratu ne da kalkulirati s tako gotovostjo kot v industrijskem obratu.

Namen konzerviranja krme je, ohraniti lastnosti zelenih rastlin v čim večji meri, da jih ima živila v zimskem času na razpolago. Zato se bodo ohranili v bodočo le tisti načini konzerviranja krme, ki bodo zagotavljali ohranitev hraničnih snovi, to se pravi potrebnih amino kislin in tolščnih kislin, vitaminov in provitaminov. Na prvem mestu so provitamin A, znani karotin, druge snovi in rudniki.

Pa tudi če je vse to v redu, lahko potem še vedno ugotovimo, da živila proti koncu zime sena ne mara več žreti. Pri daljšem ležanju se zmanjšuje količina vitaminov posebno v senu. Posledica tega je nazadovanje proizvodnje.

Ker je po toči zvoniti prepozno, je treba že sedaj nekaj ukreniti, da do tega ne bo prišlo. Živili bo treba dajati takoj polnovredne rudninske mešanice, ki vsebujejo najvažnejše rudninske snovi, kalij, fosfor in sledne elemente, kot so potrebeni posameznim živilim.

Vendar kratek, močan in obarvan kalij še ni popolnoma zanesljiv znak za zdravje semenskih gomoljev. Važno je, na kakšni rastlini je zrasel tak gomolj. Ce je bila tudi rastlina, na kateri je zrasel krompir, popolnoma zdrava in je pred izkopom niso okužile listne uši, ki prenasajo nevarne virusne bolezni, smo lahko prepričani, da bo iz takega gomolja, pa četudi je droban, zrasla zdrava in rodovitna rastlina. Seveda je seme moralno biti spravljeno v zračni in primerno hladni kleti. Debelost semenskega gomolja tretji ni bistveno važna za uspešno rast, temveč je važno poreklo semena. V hribovitih krajinah z vetrovno lego se uši in različne krompirjeve bolezni le težko razvijajo, zaradi tega so taki kraji znani po dobrém semenskem krompirju.

Glede debelosti semenskega krompirja naj pojasnimo še to, da so semenski gomolji lahko zelo drobni, težki le 3 do 4 dkg, če so le zanesljivo od zdravih rastlin in če pridejo v dobro pripravljeno, zagnjeno in primerno vlažno zemljo. V semenskem gomolju je namreč rezervna hrana in vlaga za prve dni živiljenja nove rastline. Čim slabša je zemlja, v kateri sadimo krompir in čim bolj je zemlja suha, tem večji naj bi bil semenski gomolj, ker je v takem gomolju več rezervne hrane in vode. Čim rastlina napravi lastne korenine in zelene liste, lahko samostojno živi in ji je rezervna hrana odveč. Ker pa ne moremo natančno presoditi, koliko rezervne hrane bo rastlina porabila, pa priporočamo, naj semenski gomolji ne bodo premajhni. Semenski krompir ali gomolj naj bi bil po načini izkušnjah težak okoli 5 do 7 dkg.

Seveda tudi v takih slučajih lahko poskrbimo, da živila ne bo imela slabe kmetije. Kupiti je treba naravna sredstva, ki vsebujejo vitamine, n. pr. ribje olje ali druge vitaminske preparate, s katerimi preprečimo bolezni živilne, ki nastanejo zaradi pomanjkanja vitaminov. Seveda je treba biti pri teh preparatih previdni, ker ponujajo ravno različne mešanice rudninskih snovi in vitaminskih prepratov po često neutemeljenih cenah. Urad za pospeševanje kmetijstva bo v tem pogledu vedno rad prispeval na pomoč in dal tozadne nasvete, če se boste obrnili na zaupali. Posebno važno je to za tiste, ki hočejo zvišati donos mleka z dodatki k navadni krmi.

Ce napravite napako in kupite beljakovinska krmila, da bi samo z njimi povečali donos mleka, in pri tem ne upoštevate rudninskih snovi, se bodo pri živili kmetiju pojavile motnje v plodnosti. Ce se v takih slučajih ne uporablja itak že načrjena mešana krma, ki vsebuje dodatno še mineralne snovi in navadno tudi vitamine, je treba dodajati oljnemu kolaču in otrobom krmnih žitaric na vsak način še z vitaminimi dopolnjeno zmes rudninskih snovi. Mlada živila, ki še raste, pa nujno potrebuje take dodatke h krmi.

bo lahko rekel katero tudi po slovensko. »Ali se učite?« se je začudil Čedermac.

»Ni drugače. Poglejte se potegnil drobno slovnicu iz žepa. »Kaj pa hočem! Ali naj bom mar samo uradnik, ki zapisuje krste, poroke in smrti? Saj še spovedovati ne morem. Še otroci, ki se učijo v šoli, povedo tič za miš, se je zasmjal.

Govorili so o tem in onem, beseda je nanesla tudi na Čedermachevo bolezzen. Kako se počuti? No, vsak dan bolje, hvala Bogu! Če pojde tako dalje, bo kmalu lahko znova stopil pred oltar. In se je smehtjal, a gospoda sta se spogledala in se zresnila.

»Ali res misliš, da boš lahko?« ga je vprašal Potokar.

»Zakaj ne?« se je Čedermac zavzel.

»Se ves slab si. Taka bolezzen pusti posledice. Vsak večji telesni ali duševni napor te utegne zopet zlomiti... Mislimo, tako mislimo, da je najbolje, ako zaprosiš za upokojitev.«

Čedermac je obsedel kot zadet od strele. Besede so bile izrečene z vso obzirnostjo, vendar niso mogle prikriti resnice. Prišla sta, da mu svetujeta, kar je bilo neizogibno. Njegova pridiga torej vendarle ni bila pozabljena.

»Ali nadškof tako želijo?« se mu je potresla spodnja čeljust.

tina stopila iz kuhinje in se veselo začudila. Stal je na mestu in se vedro smehtjal. V živiljenje se vrača, ki se je tako balal zanj; solze so se ji udri po licu. Planila je k njemu, ga objela in mu zahipila na prsh. No, no, no! jo je trepljal po plečih. Bil je ganjen, več ni mogel reči. Smehtjal se je, a oči so se mu ovlažile.

Odšel je v izbo. Že toliko časa ni prestopil njenega praga. Obstal je za vrati in se razgledoval po stenah. Nič se ni spremeno. Na stojalih drage mu knjige, podobe na stenah, a v kotonu Križani, pod katerim je trepetala lučka. Katina je ni pozabilo. Po vseh stenah pa se je bogato razlivalo pomladno sonce, sijalo skozi trto, ki je pravkar odpiral liste. Kmalu bo vsa zazelenela, njeni široki listi bodo delali gosto senco in živo trepetali na stenah in na pohištву.

Poslej je vstajal vsak dan. Obiske je sprejemal v izbi. Ob sončnih dneh, kadar ni prehudo pihalo, je odhajal v vrt za hišo. Posdal je na klopici, stiskal roke med kolena, kakor da ga še zmeraj mraz, in se razgledoval okrog. Opazoval je napredovanje pomladti. Trava je bila že visoka, vsa pisana do cvetja. Oglashali so se čmrlji in čebele. Pod njim so cveteli jablane in hruške. Drevje je ozelenelo že

visoko na pobočje. Oglashale so se ptice, druga za drugo, njih petje je napolnilo vrtove.

Iz sonca, iz zelenja, iz ptičjega petja, iz zemlje in iz zraka, od vsepovsod je vela moč. Čedermac se je zdelo, da jo vrskava kot močno vino. Pijanilo ga je. Pogledal je roke; niso se mu več tako tresle, mirne so mu ležale na kolenih. Ni bil trden kot prej, morda nikoli več ne bo, toda duh mu je bil veder, porajala se mu je nova vera v živiljenje.

»Martin!« ga je neko poklical Katina. »Pridi! Obisk!«

»Kdo?«

»Gospod Potokar in novi župnik.«

»Tako,« je reklo. »Tako.«

Pri fari so dobili novega župnika. Prejšnji je bil postal kanonik, bil je odlikovan, ker — ni bil »upornik«. Novi je bil po rodu Furlan, mož Morandinjevega kova, močne postave, zgorolega obraza in jasnih oči. S Čedermaczem se še nista poznala.

Pozdravili so se in posedli. Katina je prinesla vina v zapečateni steklenici in kruha. Gosta sta pričgala cigare, Čedermac je pa dolgem času zopet segel po tabačnici. Beseda se jim je sprva zapletala, bili so si male tuji, potem se je razvzela. Govorili so italijanski. Župnik se je zaradi tega opravičeval. Čez leto in dan

FRAVCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Cedermac je bilo marsikaj nerazumivo. Ako bi hotel razmisliti, bi lahko vse dni in noči mučil duha. Tudi njega so izprševali. Kaj je vedel povedati? Našel ga je, šel klicat ljudi, to je vse. Bal se je, da ga bodo vprašali, kaj je delal na tisti samoti. Pa ga niso, vedli so se z vso obzirnostjo. Ali ve, ali vsaj sumi, kdo je bil napadalec? Ne! Ni bilo prav, po njegovem ni bilo prav, a naj koga Vanc sam opravi z Bogom in svojo vestjo, on mu ne bo ne sodnik ne birič. Pridiha je bila očvidno že pozabljena. Nemogoče, da bi ne bili izvedeli, saj Klinjon ni bil edini v

LOVEC LISIC

za naše mlađe vralce

CERKOVNIK MARJA

Puščice iz Andrejevega loka

Pred mnogimi leti je živel lovec po i-
menu Jošč. Nekega dne je ustrelil v goz-
du lisico in jo odrl, hoteč prodati kožo v
bližnjem mestu.

Spravil je kožo pod suknjo in krenil
proti domu. Zvečerilo pa se je in gozdu
ni bilo ne konca, ne kraja. Slednjič je
prišel do neke koče in potrkal.

»Prosto!« sta zaklicala dva glasova.

Livec je vstopil in opazil starco in
starca.

»Morem-l tu prenočiti, draga moja?« je
vprašal lovec. »Prekasno je že, da bi pri-
šel v mesto in truden sem.«

»Sveda moreš, le vstopi, vsta odgovorila
oba starčka. Žena je brž hitela v kuhinjo,
da pripravi tujuču dobro večerjo.
Starec pa je medtem pripovedoval razne
zgodbe, da bi lovca zabaval.

Tedaj opazi stari nenadoma lisičji rep,
ki je motel izpod lovčeve suknje. Prepla-
šen steče k svoji ženi v kuhinjo in ji
pošepne:

»Pomisli, naš gost je lisjak. Ali ni to
strašno? Kaj naj počneva?«

»Ne bodi neprijazen z lisjakom,« mu-
je odvrnila žena, »mogel bi nam škoditi.
Najbolje bo, ako se delava, kakor da ni-
sva ničesar opazila.«

Žena je na to prinesla večerjo, ali ro-
ke so se ji treste od strahu.

Livec sprva niti vedel ni, zakaj se o-
ba tako plasno spogledavata. Ozrl se je
po sebi in opazil lisičji rep. Zdaj vem
zakaj, je pomisli. Za lisjaka me imajo.

Jošč se je naskrivnem namuznil, po-
tem je rekel dostojanstveno:

»Moram vama povedati resnico, draga
moja. Nisem noben lovec, ampak lisjak.«

»Oh dragi gospod lisjak, prizanesite
nam!« sta zajavkala mož in žena.

»Ne bojta se, prijatelja. Mene je poslal
sem lisičji bog Juovi Sama. Moj gospodar
in zapovednik vaju že dolgo opozuje in
vaju hoče nagraditi za vajino dobroto.
Če položita jutri zvečer svoj denar na
streho, bosta naša naslednje jutro dvoj-
no vsoto.

Starca sta verjela zvitemu lovecu in se

Potokar je molčal, le župnik je rahlo
priklimal.

»Dav, je rekel. »Saj je najbolje tako,
verjemite. Poleg vsega se boste na ta na-
čin najlaže izognili raznim nevšečno-
stim...«

Cedermac ga je komaj slišal, kaj go-
ri. Ozrl se je skozi okno, na mlado zelenje,
ki je trepetalo v vetru. Poslednji udarec, ki ga je še mogel zadeti. Z njim ni računal. Lahko bi se uprl, s silo naj
ga upokojijo, a je čutil, da nima več
moći. Ne more več. In se je v zavesti svo-
je nemoci v hipu sprizgnil s polozjam.
Res, rešen bo marsikaterje nevšečnosti.
Ne bo mu treba prelomiti besedo, ki si
jo je bil dal... Že se je videl, kako po-
slednje dneve svojega življenja preživil
v sobi, v kateri je bila umrla mati. In
z njim Katina. Ne bo pokopan za cer-
kvico, poleg matere bo ležal, v Sušju. Moj
Bog! Milo se mu je storilo, ko je gledal
na pobočje, na katerem je preživel večji
del svojega življenja. Potevali so trenutki
tesnega molka. Vzdihnil je, pogledal go-
sta in se gremko nasmehnil.

»Sveda bom zaprosil,« je rekel. »Res
ne morem več.«

Glasilo se je, kakor da je iz lastnega
nagiba prišel do tega spoznanja in se
odločil...

ju zahvalila. Naslednje jutro je Jošč krenil dalje.

Kakor jima je Jošč svetoval, tako sta tudi storila. Zvečer sta položila zlatnik na streho in sta našla drugo jutro dva zlatnika. Drugo noč sta položila pet zlatnikov in sta naslednjega jutra našla deset svetlih zlatnikov. Starca sta se polakomnila denarja. Jedva sta dočakala večera in položila sto zlatnikov na streho. Rano zjutraj sta vstala, da pobereta dvojno vsoto. Ali kakšno je bilo njuno presečenje, ko ni bilo o zlatnikih ne duha, ne slaha.

Riba in pijavka

V potoku za vasjo je pijavka stradal
že tedne in tedne, nikjer ni bilo nobene
hrane, kajti potok je bil zelo majhen.
Nekega dne pa zagleda ribico, ki se lahko
trotogla poganja sem in tja po vodi. Zvito
jo zaprosi:

»Ribica draga, bodi tako dobra in me
pelji navzdol po potoku do reke. Rada bi
šla sama, toda preveč sem utrujena in
slabotna.«

»Rada to storim. Samo kako?« je ri-
bica koj pripravljena.

»Zelo preprosto. Jaz se bom nate pris-
esala, ti boš pa plavala, pa bo šlo.« Res
se pijavka prisesa s svojimi zobmi in ri-
bico plava na vse kriplje, toda težke pi-
javke ne more premakniti.

»Ne gre, pa ne gre. Pretežka si,« zlosti-
no ugotovi ribica. »Sedaj me pa spusti,

Očka je Andreju izpolnil željo in mu
napravil lok. Večik je bil in prav takšen,
kakršne so imeli stari Indijanci. Ošilj-
mu je tudi štiri puščice in naročil:

»Tukaj imaš lok. Ne smeš strelijeti v
ptičke in varuj, da ne boš zadel kakega
otroka v oko, ker to bi bila strašna ne-
sreča. Pazi!«

Toda tukaj je bila še mama. Pogleda-
la je Andreju v oči in resno ukazala:
»Glej, da mi s puščico ne ubiješ žarnice
in da ne boš ustrelil v radio na polici.
Ztrnica se ne dobijo zmeraj, radio pa je
bil drag. Pazi!«

Mamo je slišala hišnica. Vsa v skrbih
je pritekla, grdo pogledala Andreja in
začela: »Pazi, da ne boš s puščicami raz-
bijal šip. Hiša ima 357 šip in, če bi kate-
rokoli razobil, bi moralna prešteti vse šipe, da
bi jo našla. To bi bilo preveč dela.«

Za hišnico je že stal sošed, ki je imel
na vrtu drevo, na katerem so zorela ja-
bolek, in čakal, da spregovori resno be-
sedo: »Da mi ne boš tresel s puščicami
jabolk z drevesa, če ne... pazi!«

Cez balkon se je nato sklonila teta
Minka: »Ne streljaj v lončke z rožami,
glej, da ti ne bo padla puščica v lativo
s kislim mlekom in mi pokvarila smeta-
no za štruklje, in v kurja gnezda, kjer
so jajčka, mi ne meri, kajti jajčka mor-
am vložiti za zimo. Pazi!«

preveč trdo me tiščiš.«

»Neumnica,« se zlobno zasmehje pijav-
ka. »Sedaj imam vendar hrano — tebe.«

Na pot se polžek je podal,
da v logu ženko bi izbral,
Si v rosi hiško je umil,
pri tem seve rožičke skril.

Se bal je polžek, bal zelo,
da bi več lep ne bil tako,
če bi preveč se preznojil
in če preveč bi slinast bil.

Zato je lezel prav leno,
in nosil hiško je težko,
pod vsakim grmom je počil,
se vsaki mravlji je odkril.

Ko pa je le na cilj prispet,
izbirati ni kaj imel,
neveste vse so še že preč,
počasen polžek si preveč!

Naslednjeden dan je napisal prošnjo za u-
pokojitev.

Pomlad je bila že v razmahu, ko se je
Cedermac pšlavljal od Vrsnika. Prošnja
za upokojitev je bila naglo rešena. Temu
se ni čudil. Zatiral je bridkost, ki mu
je venomer vstajala iz duše. In res je ka-
zal veder, nasmejan obraz, ko se je pri-
pravil za odhod. Nekateri tovariši so
ga vabil v svojo bližino. Hvaležno je
odklonil. Z bratom in nečakom se je do-
menil za dosmrtno bivanje v domači hi-
ši. Sobo so mu hoteli preuredisti, napra-
viti večja okna. Ne, rajši ne! Da kamra
ne izgubi tistega posebnega vonja, ki ga
je spominjal na mladost in na rodno
grudo, h kateri se je vračal.

Sončnega dne, ko je bilo nebo čisto,
brez oblaka, in je zemlja omamno dehtila,
so prišli možje, da odnesajo pohištvo
na vozove in ga po ovinku odpeljejo v
Krnicu. V hiši je bilo vse narobe, razme-
tano. Katina si je dala opraviti za žive
in mrtve. Cedermac je vzel kroniko in
odšel v zakristijo. Položil jo je na klečal-
nik in pokleplnil. Zazrl se je v besede, ki
jih je bil svoj čas že napisal. »Leta Go-
spodova...« Čisto v slogu starih kronik.
Zdrhnil se je, vzel pero in napisal dogodek.
V kratkih besedah, suho, kakor da

piše o bolezni ali o požaru, brez olepšav-
anja po resnici, kakor je on doživel. Pre-
šel je še enkrat, se podpisal, zaprl knji-
go in jo položil v predal. Sklonil je glavo
in nepremično zastrmel v grlo v lesu.
Ni molil, ni razmisljal, trpel je. Bilo mu
je, kakor da mu v bridkosti izgoreva du-
ša.

Vrnil se je, tedaj je bila hiša že pra-
zna, pusta, ostala je le Katina s košaro

steklenine. Pa njegova palica je stala v
kotu. Vzel jo je, se še enkrat ozrl po izbi-
rilo je z vzdihom stopil na klanec.

Najrajši bi bil tih, neopazno zapustil
vas. Pa so ga čakali, vsi so bili, še Špe-
honja, le Klinjon je manjkal; preseil se
je bil v Lipe. Čakali so topnih besed, po-
slowlilnega govora. Ne, ne bo jim govoril.
Saj bi tudi ne mogel, preveč ga je stiskalo
za grlo. Njegova poslednja pridiga-
naj velja za poslovni govor. V gosti pro-
cesiji so ga spremiljali do grape, kjer se
je okrenil in jih blagoslovil.

»Dzaj pa hodite!« je rekel s trepetajo-
čim glasom. »Bog z vami!«

In je odšel po stezi med gostim grmo-
vjem, ne da bi se še enkrat ozrl.

Pred njim je stopala Katina s košaro in se
ves čas usekovala.

Sonce se je prelivalo skozi sveže zele-
nje in slikalo zlate lise na trate. Pelo je

»Pazi, pazi, pazi!« je vreščal za Andre-
jem domači papagaj Tobija, ko se je
medtem že naučil te nove besede.

Andrej je vsem obljubil, da bo pazil,
in šel na dvorišče. Toda ko se je znašel
na dvorišču, se je skoraj ustrašil, kajti tam
so bile same take reči, v katere ni
smel strelijeti.

Na vrtu starega knjigoveza Urha pa je
stala tablica z napisom: »Tukaj!« Na-
meril je lok na tablico, tega mu ni nihče
preporočal. - Tnk - je šnila puščica z
loka, zadebla črko t, ki je padla pri priči
na tla. Na tablici so ostale še štiri črke
in zdaj je pisalo »ukaj.«

Vsi, otroci in veliki, ki so hodili tam
mimo, so ukali in miru ni bilo ne po-
dnevi ne ponoči.

Po puščico v Urhov vrt pa se Andrej
ni upal.

Nasploh Andrejevega doma je bila tr-
govina z ženskimi klobuki. Vajenka je
pravkar odprla izložbeno okno in šla v
trgovino nekaj iskat. Andrej je pomeril
kar tako, nič hudega ni mislil. Toda puš-
čica je odletela in se zapričila v rob če-
dnega klobučka. Vajenka tega ni opazila
in je spet zaprla izložbeno okno.

Mimo trgovine je prišla mlada gospa.
Zagledala je klobuček s puščico in zdel
se ji je nekaj posebnega. In ker je imela
že mnogo takih reči, ki so bile nekaj po-
sebnega, je hotela imeti še ta klobuček.

Stopila je v trgovino: »Prosim klobu-
ček s puščico.«

»Klobuček s puščico?« se je začudila
prodajalka.

»Da, v izložbi ga imate.«

»Da, da, oprostite, že vem, že vem!« je
rekla prodajalka, čeprav ni vedela nič.
Mnogo se je začudila, ko je zagledala tak
klobuček, toda bila je tih občutila.

Andrej je zadržal vrt in ustrelil. Sede-
l je zavplil sonce in se prijel za sreče. Luna, ki je dremala na oblačnih
blazinah, pa je rekla: »Sreča, da imas več
sreč!« Sonce je sežgal puščico in pihni-
lo pepel na zemljo.

Andrej pa ni imel sedaj nobene pušči-
ce več! Sedej je na prag pred hišo in
čakal, da pride očka iz službe, da mu bo
očiščili nove puščice.

PRIJATELJI

Ni bilo dneva, da bi Metka ne zamudila
la sole. Mama ji je rekla:

»Metka, poišči si otroke! Sama se na
cesti vedno zaigraš in potem zamujaš.«

Metka je vzel torbico in rekla:

»Prijatelje si poiščem...«

Prišla je na cesto in odšla naravnost
na levo proti šoli. Med ljudmi, ki so hi-
telni po pločniku, je zamanila iskat. A
med ljudmi - vsi so neznanško hiteli -
ni bilo prav nikogar, ki bi bil hotel z
Metko v šolo.

Moralna je na pot ob vodi. Stopila je s
pločniku, ali za hrbotom je zahupal avto
in Metka je pomisliла: kaj pa, ko bi se
z avtom spoprijateljila? Obstala je, se
obrnula k avtu in pomahala; avto pa je
stekel mimo, vozač še s prstom ni po-
mignil.

Našobila se je in stopila čez cesto. Pred
njo je zacingljil tramvaj. Ustavila se je
in spet pomisliла: kaj pa, ko bi se s tram-
vajem spoprijateljila? Obrnula se je k

tramvaju in mu pomahala; tramvaj pa
je odpeljal, ko da je še videl ne bi.